

ra / de la nit ni del dia, / ni el seny, ni la follia, / ni la suau melangia / de cap dolor present, ni de l'amor passat» (O. C., 1172); en altre lloc l'usa amb el sentit de 'monstre': «De sobte es llevaren en l'interior de la masia i del castell, ofegant el trepig de passes precipitades, espantables remors que més semblaven bruels de quimera que no pas alucs de gos, ni exclamacions de criatura humana» (Silèn, cap. 8, p. 112).

DERIV.: *Quimerada* 'enrabiada' [DAG; exemple de JRuyra en *AlcM*]. *Quimèric*, -a [cbit-, Lacav. 1696; Coromines: «La divinitat de Jesús en --- el pensament arriba a una senzillesa --- i el nostre cor s'hi veu tan despullat de quimèriques ideologies que tornar a l'home és tornar a Jesús en la divina poesia de la seva existència» (Vida Austera, en O. C., 757b)]. *Quimèricament* [Labèrnia 1840]. *Quimerola*, dim., 'rabiola', usual a Plana de V. segons el DAG. *Quimerut* 'rancorós, malvolent' [Verdaguer].

Enquimerar, tr. 'fer agafar quimera (a algú)': «En el fons tots dos patien d'un mateix mal. El malhaurat d'en Lluís --- per acabar-lo d'enquimerar, fins la qüestió del negoci se li posava revessa» (Pons i Massaveu, *Auca*, p. 201); -se 'agafar quimera': «DOMINGO: Duré dotze o tretze amics. TUYAS: Tretze no! De cap manera! (horror). DOMINGO: Dona! y per xo s'enquimera?» (Pitarra, *GatSing.*, Punt Donas II, 108); «Insistí en Lluís, s'hi enfadà, pertenciren una estona --- fins qu' en Lluís, *enquimerant-s'hi*, l'hi entatxonà per la pitrera» (Pons i Mass., *Auca*, p. 251); el DAG. el recull en aquest sentit al Vallès i Camp de Tarrag.; 'enderiar-se, obstinar-se en una idea' (Mall., Men.), exemple de Camps i Mercadal en *AlcM*. *Enquimerament* 'estat del qui està enquimerat' [«Creient nosaltres en la perfecta sinceritat dels *enquimeraments* d'En Cànovas» (text de 1896, DAG.); un exemple de VCatalà en *AlcM*]. *Enquimerada* 'estat d'enquimerar-se; enrabiada' [exemples de Em Vilanova i VCatalà en *AlcM*].

Guimarro, *guimerri*, mots que evidentment pertanyen a la família de *quimera*: *guimarro* «persona huraña y desconfiada» (Pol, *Vall d'Aneu*, p. 20), 'avar, gasiu', localitzat per *AlcM* a Vic, Sta. Col. de Q., i com a 'egoista, malintencionat' a La Bisbal; 'crostó de pa, cantell gros de pa', «--- fent i menjant perquè sempre anava amb un *guimarro* de pa» (text de 1878, DAG.), usual segons *AlcM* a Ross., Cerd., Garrotxa i Lluçanès, més conegut en aquest sentit en la forma *guimbarro* (i *timbarro*);² el derivat *guimarrerria* 'acció pròpia de guimarrós' (La Bisbal: *AlcM*); *guimerri* 'avar' (Penedès), de *guimerri* 'a la torta, a la biorxa'⁵⁰ (Amer) com en les frases «Avui em va de *guimerri*, això», «Aquella dona goita de *guimerri*» («mira de guerxo»). Mots que tenen paral·lels en occità: *gimerre*, *gimèrri* (rod.), *gemèrri* (mars.), *jumerri* (alpí), subst. i adj. m. «jumart, sorte d'animal híbride né d'un tau-reau et d'une ânesse; mulet de haute taille», «homme brutal et maniaque, rebours, rétif, indocile, sournois et boudeur», *gimerro*, subst. i adj. f. amb variants *chimarro*, *choumarro* (roerg.), *timarro* (lim.) «jumart; mule de haute taille», «personne entêtée et capri-

cieuse, revêche» (TdF). L'usa Mistral mateix aplicant-lo a un mul dels grossos en els últims cants de *Calendau*, però en *Nerto* amb referència al lleó d'Arle i amb valor de 'monstre': «que se noun èro lou *gimmerre* / Toumba subran soutu lou ferre», traduït com «que si le monstre soudainement / N'avait succombé sous le fer» (IV, v. 411). Això enllaça el mot amb *chimaera* 'monstre'.

Ens trobem, segons sembla, davant els reflexos d'una variant *gbiemaera* < *χλμαρα*, com GATTUS al costat de CATTUS, com ho prova la forma catalana que ha mantingut la *gu-* de l'original, i notem les formes següents que inclou el *Torc.* de Ll. d'Aversó (c. 1398), *guimerre* 816.6, *guimerri* 1134.6, *guimerra* 408.13, que són evidentment testimonis antics del mot que examinem (puix que, en realitat, és l'únic que s'hi pot associar). Respecte als sentits de 'persona esquerpa, intractable', 'avar', 'mal intencionat', i oc. «homme brutal et maniaque», «sournois et boudeur» etc., recordem l'ús de *chimere* en fr. ant. en el sentit de 'persona quimèrica, anormal' (supra), i com Eiximenis aplicava el cat. *ximera* al religiós fals, de caràcter hipòcrita. Sembla, doncs, que d'aplicacions adjectivals afectives d'aquesta mena el substantiu originari **quimera* fou convertit en adjectiu amb el sufix despectiu de -erro, -erre, -erra. Pel que fa al sentit de 'crostó de pa, cantell gran de pa', aquest és una aplicació secundària de *guimarro* 'home mesquí, home dur (de cot)', com ho mostra el fet que no sigui un designatiu (hom no diu *dóna'm un guimarro* sinó normalment *un guimarro de pa*), una extensió, doncs, de la grosseria i duresa morals de *guimarro* a un troç de pa dur i sovint inútil. Notem amb aquest motiu que el cast. *mendrugó* 'rosegó de pa' apareix en alguns dialectes en sentits semblants als del cat. *guimarro*: en el sanabrès significa «holgazán», en santanderí «torpe, hombre tosco y de poca inteligencia» etc. (DECH IV, 35a13ss.). Altrament, el mot va tenir un encreuament amb JUMENRTU en occità (FEW II, 637a), d'on *jumerri* «mulet de haute taille»; el fr. *jumart* s'explica com a un manlleu de l'occità (ib.).³

¹ Notem que la forma francesa *cimera* en el sentit de 'quimera' es troba en *Eustache le Moine* (segon quart S. XIII). — ² JCor. em diu que quan nois deien entre germans i amics més aviat *timbarro de pa* 'del cantell gros de pa' i menys *guimbarro de pa*: canvis fonètics propis del llenguatge afectiu, que no sorprenen; la *b* de *guimbarro* pot ser deguda a la influència del verb *guimbar* 'anar saltant, ballant' i la *t-* de *timbarro* a la de *timba* en el sentit de cingle, roquissar, «un roc de pa» com si diguéssim; cf. també el lim. *timarro* al costat de *gimerro* i *chimarro* (supra). — ³ Cf. gr. mod. γοῦαπί 'ase', d'on l'alb. *gomár* m. id. (G. Meyer, *Hist. Gr.*, 86).

Químia, *quimic*, *química*, *químicament*, *quimificació*, *quimificar*, V. *alquímia*

Quimioteràpia 'teràpèutica fundada en productes químics', compost a base de *químio-* (fet de *químic*).